

Talouden tasapainottamisohjelma vuosille 2023 – 2025

Taloustoimikunta 9.8.2022
Kaupunginhallitus 15.8.2022

Kaupunginvaltuusto 29.8.2022 § 60


Jukka Tikanmäki
puheenjohtaja


Katriina Tikanmäki
pöytäkirjantarkastaja


Kirsti Kinnunen
pöytäkirjanpitäjä


Sari Paavola
pöytäkirjantarkastaja



Pyhjärven strategia 2030



STRATEGISET MENESTYSTEKIJÄT

LIIKENNE JA LOGISTIikka

AINUTLAATUINEN MAANALAINEN
INFRASTRUKTUURI JA MAAN-
ALAISEN TOIMINNAN OSAAMINEN

LUONTO, ELINYMPÄRISTÖ JA
VAPAA-AJAN MAHDOLLISUUDET

PARVELUINFRASTRUKTUURI

KAUPUNKIKONSERNIN KETTERÄ
KEHITYSOTE

PAIKALLISIIN VAHUUksiin
PERUSTUVAT KASVUALAT

YHTEISÖLLISYYTÄ JA JÄRJESTÖI-
MINTÄ

KIINNOSTAVAT TAPAHTUMAT

PYHÄJÄRVEN STRATEGIA 2030

VISIO 2030: MAAILMAN ONNELLISIN HEIMO

Saavutettavuudesta, infrastruktuurista ja osaamisesta vetovoimaa

Saavutettavuus

Ainutlaatuinen uusiokäyttöympäristö

Paikalliset kasvualat

Koulutus ja osaaminen

Ennakoiva ja muuntautumiskykyinen maankäytön suunnittelu

Elinvoimasta ja hyvinvoinnista pitovoimaa

Eri ikäryhmien hyvinvoiva elämä (Ikäystävällinen Pyhäjärvi)

Elinvoimaiset sivistys- ja kulttuuripalvelut

Viihtyisät ja monipuoliset elinympäristöt

Kaupunkikonsernin tasapainoinen talous ja konserni- yhtiöiden rooli elinvoiman edistämässä

Kaupunkikonsernin tasapainoinen talous

Kestävät ja vaikuttavat investoinnit

Tytäryhtiöt elinvoiman edistäjinä

Alueellinen yhteistyö ja vuorovaikutus

Verkostoyhteistyö ja strategiset kumppanuudet

STRATEGISET TAVOITTEET

Liikenne- ja tietoliikenneyhteydet työelämän ja vapaa-ajan muutokseen vastaamassa

Liikenteen ja logistiikan virran hyödyntäminen elinkeinojen kehittämisessä

Ainutlaatuinen maanalainen infrastruktuuri ja maanalaisen toiminnan osaaminen

Paikallisten osaamisklustereiden rakentaminen

Resurssiviisas Pyhäjärvi

Viihtyisä elinympäristö

Hyvinvoiva kasvuyhteisö

Sivistyksestä virtaa

Kantokykyinen palvelutuotanto

Mukaan vetävä toimintakulttuuri

Luonnon hyödyntäminen hyvinvoinnin rakentamisessa

Talous tasapainossa

Tytäryhtiöiden elinvoimatyö

Kestävät ja vaikuttavat investoinnit

Henkilöstön osaamisen ja jaksamisen kehittäminen

Aktiivinen ja erottuva Pyhäjärvi

Alueellinen yhteistyö vastaamaan elinvoimatyön haasteita

Resurssiviisas Inhimillisessä pääomassa

STRATEGISET PAINOPISTEET

Tasapainottamisen taustaa

- Toimintakulujen kasvaminen
- Valtionosuuksien vähenemiseen vuonna 2015 vaikutti erityisesti verotuloihin perustuvan valtionosuuksien tasauksen väheneminen, kunnan peruspalvelujen valtionosuusprosentin muutos 29,57 %:sta 25,42 %:iin sekä valtionosuusjärjestelmän uudistaminen kokonaisuudessaan. Muutosten vaikutus Pyhjäjärven kaupungin peruspalvelujen valtionosuuteen vuosina 2014 ja 2015 oli noin 2,3 M€.

Valtionosuudet	TP 2014	TP 2015	TP 2016	TP 2017	TP 2018	TP 2019	TP 2020	TP 2021
Peruspalvelujen valtionosuus	18 618 725	16 032 076	15 899 805	16 203 030	16 659 345	16 982 007	16 956 145	16 992 586
Opetus- ja kulttuuritoimen muut valtionosuudet	-1 014 921	-772 206	-680 353	-441 617	-490 644	-395 521	-336 897	-293 871
Veromenetysten kompensatio							2 841 326	2 831 753
Harkinnanvarainen valtionosuuden korotus								805 000
Valtionosuudet yhteensä	17 603 804	15 259 870	15 219 452	15 791 413	16 168 701	16 586 486	19 460 574	20 225 468
Verotuloihin perustuva valtionosuuksien tasaus, sisältyy peruspalvelujen valtionosuuks.	623 616	38 736	-256 406	-59 171	369 869	507 256	1 313 839	1 841 127
Valtionosuudet € / asukas	3 163	2 772	2 793	2 953	3 082	3 230	3 233	4 098

Tasapainottamisen taustaa

- Varautuminen Pyhäsalmen kaivoksen malmivarantojen loppumiseen, jonka johdosta verotulot kokonaisuudessaan tulevat vähenemään.

Verotulot	TP 2015	TP 2016	TP 2017	TP 2018	TP 2019	TP2020	TP2021	TA2022
Kunnallisvero	14 434 252	14 613 565	14 172 151	14 330 981	14 333 918	15 799 366	15 269 143	14 800 000
Osuus yhteisöverosta	6 370 704	5 390 118	6 238 691	4 907 920	4 151 232	4 733 372	6 051 302	3 000 000
Kiinteistövero	1 111 206	1 026 608	1 193 618	1 218 748	1 248 924	1 184 656	1 308 936	1 290 000
Verotulot yhteensä	21 916 162	21 030 291	21 604 460	20 457 649	19 734 074	21 717 394	22 629 381	19 090 000

- Asukasmäärän sekä työikäisten määrän väheneminen

Pyhäjärven kaupunki	Asukkaita	Työvoima asukkaista	%	Työlliset työvoimasta	%	Työttömät työvoimasta	%
31.12.2021	4 962	1 900	38,3	1 674	88,1	226	11,9
31.12.2020	5 033	1 949	38,7	1 664	85,4	285	14,6
31.12.2019	5 131	1 979	38,6	1 752	88,5	227	11,5
31.12.2018	5 248	2 064	39,3	1 825	88,4	239	11,6
31.12.2017	5 337	2 129	39,9	1 872	87,9	257	12,1
31.12.2016	5 446	2 200	40,4	1 890	85,9	310	14,1
31.12.2015	5 508	2 276	41,3	1 923	84,5	353	15,5

Tasapainottamisen taustaa

Kaupunginvaltuusto 20.6.2016 § 37

- Tasapainottamisohjelma vuosille 2016 – 2019
- Sisälsi tasapainottamistoimenpiteitä

Kaupunginvaltuusto 31.10.2016 § 77

- Tuloveroprosentin nostaminen 20,75 %:iin vuodelle 2017

Kaupunginvaltuusto 31.10.2016 § 78

- Kiinteistöveroprosenttien nostaminen vuodelle 2017

Kaupunginvaltuusto 26.6.2018 § 51

- Tasapainottamisohjelma vuosille 2019 - 2021
- Sote- ja terveystalouden kustannuksien tasapainottaminen

Kaupunginvaltuusto 15.10.2018 § 81

- Talouden tasapainottamisohjelman mukainen kouluverkkoselvitys
- Emolahden, Rannankylän ja Ruotasen koulut lakkautettiin 1.8.2019 alkaen.
- Koulut yhdistettiin Ikosen kouluun siten, että 0 – 4 – luokat toimivat nykyisen Ikosen koulun tiloissa ja 5 – 6 – luokat Keskuskoulun tiloissa.

Talousarviovalmistelu TA2021, TS2022, TS2023

- Toimialueet valmistelivat kustannussäästöjä talousarviovalmistelun yhteydessä syksyllä 2020.

Talouden tasapainottaminen

Harkinnanvarainen valtionosuuden korotus

- Kunnan valtionosuutta voidaan korottaa hakemuksesta harkinnanvaraisesti valtion talousarvion rajoissa, jos kunta ensisijaisesti poikkeuksellisten tai tilapäisten kunnallistaloudellisten vaikeuksien vuoksi on lisätyn taloudellisen tuen tarpeessa. Taloudellisen tuen tarpeeseen vaikuttavina seikkoina otetaan huomioon myös paikalliset erityisolosuhteet.
- Pyhjärven kaupungille myönnettiin harkinnanvaraista valtionosuutta Valtionvarainministeriön päätöksellä 25.11.2021 yhteensä 805.000 euroa.
- Harkinnanvarainen valtionosuuden korotus ei saa aiheuttaa vastaavan suuruista kunnan omassa päätäntävallassa olevien käyttö- tai investointimenojen lisäystä. Korotus on tarkoitettu osaksi kunnan omia talouden tervehdyttämistoimenpiteitä, joihin kunnan on syytä varautua korotuksesta riippumatta.
- Harkinnanvarainen valtionosuuden korotus on tarkoitettu varautumiseen niihin talouden tervehdyttämistarpeisiin, jotka ovat syntyneet kunnan talouden aikaisemman kehityksen johdosta. Tällaisia tarpeita ovat varautuminen velanhoitokustannuksiin, alijäämien kattamiseen ja tiedossa oleviin tuloperusteiden jo tapahtuneisiin muutoksiin kuten valtionosuusuudistuksen siirtymätasauksen päättymiseen.
- Valtiovarainministeriöllä on käytössä v. 2022 harkinnanvaraisiin valtionosuuden korotuksiin noin 10 miljoonaa euroa.
- Pyhjärven kaupunki tulee jättämään hakemuksen syksyn 2022 aikana.

Tasapainottamisprosessi v. 2022

- Kaupunginhallitus päätti 31.1.2022 § 30 asettaa taloustoimikunnan 31.5.2023 päättyväksi toimikaudeksi.
- Taloustoimikunnan tehtävänä on koko kaupunkikonsernin toimintojen ennakkoluuloton tarkastelu ja niiden tehostaminen sekä tarvittaessa myös konsernin päällekkäisten toimintojen karsintaehdotukset. Toimikunnan tehtävänä on ehdotusten valmisteleminen kaupunginhallitukselle palvelujen ja talouden tasapainottamiseksi toimikauden aikana.
- Toimikunnan tavoitteena on valmistella talouden tasapainottamisohjelma vuosille 2023 – 2025. Ohjelman avulla Pyhäjärven kaupungin tulee turvata kaupunkistrategiansa mukaisesti paikkakunnan itsenäisyys ja elinvoimaisuus ja varmistaa lähivuosina konsernitaseeseen todennäköisesti kertyvän alijäämän kattaminen kuntalain mukaisesti.
- Taloustoimikunnan jäsenet (varajäsen)
 - Ilpo Karvonen (Jarmo Halonen)
 - Sirpa Vuorisalo-Pesonen (Katriina Tikanmäki)
 - Asko Torssonen (Aila Kauranen)
 - Jorma Leskinen (Pasi Vornanen)
 - Teija Mykkänen, puheenjohtaja (Marita Kärkkäinen-Rytkönen)
 - Teemu Kähärä (Irja Lehtinen)
 - Raija Leppäharju, varapuheenj. (Harri Lehto)
- Taloustoimikunnan sihteerinä toimi Sari Nissilä. Valmistelussa olivat mukana kaupunginjohtaja Henrik Kiviniemi, hyvinvointijohtaja Terhi Mustakangas, tekninen johtaja Sami Laukkanen sekä Kiinteistö Oy Rillankiven toimitusjohtaja Sari Ahola.
- Taloustoimikunta totesi 10.2.2022 vuosille 2023 – 2025 valmisteltavan talouden tasapainottamisohjelman tasapainottamistavoitteeksi 400.000 euron kustannussäästöt vuosittain vuosille 2023 – 2028. Kumulatiivinen säästötavoite on yhteensä 2,4 M€.

Talouden tasapainottaminen

Hallintopalvelut

Henkilöstökustannukset

- Toimintaympäristön muutoksista sekä eläköitymisistä johtuva henkilöstörakenteen muutos.
- Vuonna 2023 hyvinvointialueelle siirtyy 2 hallintopalvelujen työntekijää.
- TE-palvelujen siirtäminen kuntien vastuulle vuoden 2024 loppupuolella. Muutokseen liittyviä kustannusvaikutuksia ei ole otettu huomioon näissä laskelmissa. Hallintopalvelujen määrärahat sisältävät määräaikaisen työllisyyskoordinaattorin kustannukset.

Avustukset

- Avustusanomuksien yhteydessä pyritään hyödyntämään mahdollisen ulkopuolisen rahoituksen käyttäminen.
- Pyhäjärven kaupunginvaltuusto päättää vuosittain lasten kotihoidontuen kuntalisän maksamisesta.

	TA2023	TS2024	TS2025
Henkilöstökulujen muutos, sis. sivukulut	-81 000	-93 000	-93 000
Hallintopalvelut yhteensä	-81 000	-93 000	-93 000

Talouden tasapainottaminen

Hallintopalvelut

Selännepalvelut, Ympäristö- ja tukipalvelut

- Hyvinvointialueet aloittavat toimintansa 1.1.2023.
- Sosiaali- ja terveydenhuoltopalveluihin liittyvä toiminta siirtyy hyvinvointialueiden vastuulle.
- Kuntayhtymä jatkaa toimintaansa 1.1.2023 alkaen
 1. hoitamalla ympäristö- ja rakennusvalvontapalvelut Haapajärvelle, Kärsämäelle, Pyhäjärvelle ja Reisjärvelle.
 2. hoitamalla talous- ja henkilöstöhallinnonpalvelut Haapajärvelle ja Pyhäjärvelle.

Talouden tasapainottaminen

Hyvinvointipalvelut

- Hyvinvointipalvelujen toimintaan vaikuttaa lasten määrän väheneminen vuodesta 2024 alkaen.
- Kirjastopalvelujen järjestämiseen liittyvien asioiden valmistelua jatketaan. Hyvinvointilautakunta on päättänyt 30.6.2022, että Haapajärven kaupungin kirjastopalveluita koskeva ostopalvelusopimus irtisanotaan päättymään 31.12.2023. Tämän jälkeen Pyhäjärven kaupungin kirjastopalvelut järjestetään omana toimintana..
- Hyvinvointipalvelujen toimintaympäristön muutokset tulevat vaikuttamaan henkilöstörakenteeseen.
- Vuonna 2023 hyvinvointialueelle siirtyvät 2 koulukuraattoria ja koulupsykologi

	TA2023	TS2024	TS2025
Henkilöstökulujen muutos, sis. sivukulut		-44 000	-180 000
Hankinnat	-10 000	-10 000	-10 000
Ostopalvelut	-20 000	-20 000	-20 000
Kirjastopalveluiden järjestäminen		-20 000	-40 000
Hyvinvointialueelle siirtyvät kustann.	-158 000	-158 000	-158 000
Hyvinvointipalvelut yhteensä	-188 000	-252 000	-408 000

Talouden tasapainottaminen

Tekniset palvelut

- Teknisissä palveluissa toimintaympäristö muuttuu 1.1.2023. Pyhäjärven kaupunki sitoutuu alueelliseen ateria- ja puhtauspalveluja tuottavan inhouse –yhtiön perustamiseen yhdessä Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen ja muiden yhtiön osakkaiksi sitoutuvien organisaatioiden kanssa.
- Pyhäjärven kaupungin palveluksessa oleva ateria- ja puhtauspalveluiden henkilöstö siirtyy liikkeenluovutuksena yhtiöön.
- Tämä toimenpide ei sisällä varsinaisesti talouden tasapainottamista, mutta on osa koko kaupungin toiminnan tehostamista.

Talouden tasapainottaminen

Tekniset palvelut / Investoinnit

- Investointimäärärahat ovat olleet viime vuosina hyvin maltilliset.
- Investointien määrärahavaraus vuosille 2023 – 2025 tulee olemaan noin 700.000 euroa.
- Kaupunginvaltuusto on tehnyt päätöksen 15.10.2018 § 81 kirjasto- ja kulttuuritalon rakentamisesta.
- Taloustoimikunta antoi evästystä kirjasto- ja kulttuuritalon uudisrakennukseen seuraavasti: suunnittelutyöt aloitettaisiin vuonna 2026 ja rakentaminen vuosina 2026 ja 2027. Evästystä annettiin myös siitä, että uudisinvestoinnin rahoituskysymykset ratkaistaan ennen suunnittelun aloittamista.

Talouden tasapainottaminen

Kunnan tulovero

- Vuosina 2020 – 2022 Pyhäjärven kaupungin tuloveroprosentti on ollut 21,75 %.
- Hyvinvointialueiden toiminnan alkaessa kunnallisveroprosentteja leikataan ensi vuonna 12,64 %-yksikköä. Leikkaus on yhtä suuri jokaisessa Manner-Suomen kunnassa eikä tätä leikkuria enää muuteta.
- Kunnan tuloveron määrään vaikuttavat mm. yrityskanta ja sen rakenne, väestöön liittyvät asiat sekä työllisyys- ja koulutusaste.
- Pyhäsalmen kaivoksen malmivarantojen loppuminen vaikuttaa kunnan tuloveron määrään.

	TA2022	TA2023	TS2024	TS2025	TS2026
Kunnallisvero, M€	14,8	7,2	6,9	6,8	6,7

Talouden tasapainottaminen

Osuus yhteisöverotuloista

- Yhteisövero on osakeyhtiöiden ja muiden yhteisöjen maksama tulovero, jonka määrä on 20 % yhteisön verotettavasta tulosta.
- Yhteisöveronsaajia ovat valtio ja kunnat. Verovuonna 2022 valtion jako-osuus yhteisöveron tuotosta on 66,24 % ja kuntien 33.76 %.
- Hyvinvointialueiden toiminnan alkaessa kolmasosa kuntien yhteisövero-osuudesta siirtyy hyvinvointialueelle.
- Pyhäsalmen kaivoksen malmivarantojen loppuminen vaikuttaa myös yhteisöverotulojen määrään merkittävästi.

	TA2022	TA2023	TS2024	TS2025	TS2026
Osuus yhteisöverosta, M€	3,0	1,0	0,7	0,7	0,7

Talouden tasapainottaminen

Kiinteistöverotulot

- Kiinteistöverotulojen merkitys kasvaa, koska hyvinvointialueen toimintaan ei siirry kiinteistöverotuloja lainkaan vaan ne pysyvät kokonaisuudessaan kunnalla.
- Vuoden 2023 osalta kiinteistöveroprosenttien ilmoittaminen tapahtuu kuten aikaisempina vuosina.
- Kiinteistöverotus uudistuu vuonna 2024. Tavoitteena on uudistaa kiinteistöverotuksen arvostamisperusteet vastaamaan nykypäivän kustannus- ja hintatasoa sekä alueellisia hintaeroja ja siten parantaa tasapuolisuutta ja neutraalisuutta.
- Tuulivoimatuotannon talousvaikutuksia tarkasteltiin taloustoimikunnassa ja päätettiin käyttää laskelmissa keskiskenaarion mukaisia kiinteistöverolaskelmia.
- Pyhäjärven kaupungin kiinteistöverotuloja lisäävät tuulivoimatuotannosta saatavat kiinteistöverot vuodesta 2024 alkaen.

	TA2022	TA2023	TS2024	TS2025	TS2026	TS2027	TS2028
Kiinteistöverotulot	1,29	1,29	1,87	2,17	3,29	6,00	6,38

Talouden tasapainottaminen

Toimenpiteet yhteensä

Pyhäjärven kaupungin tasapainottamistoimenpiteet yhteensä

	TA2023	TS2024	TS2025
Hallintopalvelut			
Henkilöstökulujen muutos, sis. sivukulut	-81 000	-93 000	-93 000
Hyvinvointipalvelut			
Henkilöstökulujen muutos, sis. sivukulut		-44 000	-180 000
Hankinnat	-10 000	-10 000	-10 000
Ostopalvelut	-20 000	-20 000	-20 000
Kirjastopalveluiden järjestäminen		-20 000	-40 000
Hyvinvointialueelle siirtyvät kustann.	-158 000	-158 000	-158 000
Yhteensä	-269 000	-345 000	-501 000

Talouden tasapainottaminen

Pyhäjärven kaupunki, Tuloslaskelma

VALMISTELUTILANNE 9.8.2022

TULOSLASKELMANOSAN TOTEUTUMINEN

ULKOISET, M€

	TE-palvelut siirtyvät kunnille vuonna 2024							
	Hyvinvointialueet 1.1.2023 alkaen							
	TP 2021	TA 2022	TA 2023	TS 2024	TS 2025	TS 2026	TS 2027	TS 2028
Toimintatuotot	4,54	3,14	2,90	2,87	2,87	2,87	2,87	2,87
Selännepalvelut	-27,43	-28,08						
Muut toimintakulut	-16,71	-16,35	-16,45	-16,53	-16,32	-16,47	-16,62	-16,77
Toimintakate	-39,60	-41,28	-13,55	-13,66	-13,45	-13,60	-13,75	-13,90
Kunnan tulovero	15,27	14,80	7,20	6,90	6,80	6,70	6,70	6,70
Osuus yhteisöverosta	6,05	3,00	1,00	0,70	0,70	0,70	0,70	0,70
Kiinteistövero	1,31	1,29	1,29	1,87	2,17	3,29	6,00	6,38
Verotulot	22,63	19,09	9,49	9,47	9,67	10,69	13,40	13,78
Valtionosuudet	20,34	20,43	2,10	2,50	2,90	3,40	3,40	3,40
josta verotulontasaus	1,84	0,96	-0,04					
Rahoitustuotot	0,47	0,34	0,34	0,34	0,34	0,34	0,34	0,34
Rahoituskulut	-0,21	-0,28	-0,28	-0,28	-0,28	-0,28	-0,28	-0,28
Vuosikate	3,62	-1,71	-1,90	-1,64	-0,82	0,55	3,11	3,34
Suunnitelm. poistot	-1,79	-1,77	-1,50	-1,30	-1,20	-1,20	-1,10	-1,10
Arvon alentumiset								
Satunnaiset kulut								
Tilikauden tulos	1,84	-3,48	-3,40	-2,94	-2,02	-0,65	2,01	2,24
Poistoeron muutos	0,33	0,34	0,33	0,32	0,31	0,30	0,29	0,28
Varausten muutos								
Rahaston muutos								
Tilik. yli- / alijäämä	2,17	-3,14	-3,07	-2,62	-1,71	-0,35	2,30	2,52
	TP 2021	TA 2022	TS 2023	TS 2024	TS 2025	TS 2026	TS 2027	TS 2028
Tilik.ylij. taseessa	3,34	0,20	-2,87	-5,49	-7,21	-7,56	-5,26	-2,74

Talouden tasapainottaminen

- Pyhäjärven kaupungin talouden tasapainottamisen onnistumiseen vaikuttaa merkittävästi tulevat tuulivoimainvestoinnit.
- Konsernin kannalta on myös tärkeätä, että konsernin tytäryhtiöt onnistuvat omassa tasapainottamisessaan muuttuvassa toimintaympäristössä.
- Taloustoimikunta arvioi tasapainotusohjelman päivittämistarvetta helmikuussa 2023.